YASHIL

IQTISODIYOT&TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

GREEN ECONOMY AND DEVELOPMENT

Social, Economic, Technological, Scientific and Popular Science Journal

2026-YIL, OKTYABR / VI MAXSUS SON

SAMARQAND DAVLAT VETERINARIYA MEDITSINASI, CHORVACHILIK VA BIOTEXNOLOGIYALAR UNIVERSITETI

IQTISODIYOT FAKULTETI

ISSN: 2992-8982

https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz/

IQTISODIYOT&TARAQQIYOT
Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Bosh muharrir:
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich

Bosh muharrir o‘rinbosari:
Karimov Norboy G‘aniyevich

Muharrir:
Qurbonov Sherzod Ismatillayevich

Tahrir hay’ati:
Salimov Oqil Umrzoqovich, O‘zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Abduraxmanov Kalandar Xodjayevich, O‘zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Rae Kvon Chung, Janubiy Koreya, TDIU faxriy professori, “Nobel” mukofoti laureati
Osman Mesten, Turkiya parlamenti a’zosi, Turkiya – O‘zbekiston do‘stlik jamiyati rahbari
Axmedov Durbek Kudratillayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Sayfullo Normatovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Kalonov Muxiddin Baxritdinovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Siddiqova Sadoqat G‘afforovna, pedagogika fanlari bo‘yicha falsafa doktori (PhD)
Xudoyqulov Sadirdin Karimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Maxmudov Nosir, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Samadov Asqarjon Nishonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, professor
Slizovskiy Dimitriy Yegorovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Ikrom Akramovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Eshtayev Alisher Abdug‘aniyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xajiyev Baxtiyor Dushaboyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Hakimov Nazar Hakimovich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Musayeva Shoira Azimovna, iqtisodiyot fanlari bo‘yicha falsafa doktori (PhD), professor
Ali Konak (Ali Ko‘nak), iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor (Turkiya)
Cham Tat Huei, falsafa fanlari doktori (PhD), professor (Malayziya)
Foziljonov Ibrohimjon Sotvoldixo‘ja o‘g‘li, iqtisodiyot fanlari bo‘yicha falsafa doktori (PhD), dots.
Utayev Uktam Choriyevich, O‘z.Respub. Bosh prokuraturasi boshqarma boshlig‘i o‘rinbosari
Ochilov Farkhod, O‘zbekiston Respublikasi Bosh prokuraturasi IJQKD boshlig‘i
Buzrukxonov Sarvarxon Munavvarxonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Axmedov Javohir Jamolovich, iqtisodiyot fanlari bo‘yicha falsafa doktori (PhD)
Toxirov Jaloliddin Ochil o‘g‘li, texnika fanlari bo‘yicha falsafa doktori (PhD), katta o‘qituvchi
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, iqtisodiyot fanlari bo‘yicha falsafa doktori (PhD), v.b. dots.
Djudi Smetana, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Krissi Lyuis, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Glazova Marina Viktorovna, Iqtisodiyot fanlari doktori (Moskva)
Nosirova Nargiza Jamoliddin qizi, iqtisodiyot fanlari bo‘yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Sevil Piriyeva Karaman, falsafa fanlari doktori (PhD) (Turkiya)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon o‘g‘li, TDIU ITI departamenti rahbari
Ochilov Bobur Baxtiyor o‘g‘li, TDIU katta o‘qituvchisi
Golisheva Yelena Vyacheslavovna, Iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent.

Elektron nashr. 307 sahifa.
E’lon qilishga 2026-yil 24-oktyabrda ruxsat etildi.

IQTISODIYOT&TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Editorial board:

Salimov Okil Umrzokovich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Abdurakhmanov Kalandar Khodjayevich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Rae Kwon Chung, South Korea, Honorary Professor at TSUE, Nobel Prize Laureate
Osman Mesten, Member of the Turkish Parliament, Head of the Turkey–Uzbekistan Friendship Society
Akhmedov Durbek Kudratillayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Sayfullo Normatovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Abdurakhmanova Gulnora Kalandarovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Kalonov Mukhiddin Bakhriddinovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Siddikova Sadokat Gafforovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogical Sciences
Khudoykulov Sadirdin Karimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Makhmudov Nosir, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Samadov Askarjon Nishonovich, Candidate of Economic Sciences, Professor
Slizovskiy Dmitriy Yegorovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Ikrom Akramovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Eshtayev Alisher Abduganiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khajiyev Bakhtiyor Dushaboyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khakimov Nazar Khakimovich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Musayeva Shoira Azimovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Professor
Ali Konak, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor (Turkey)
Cham Tat Huei, Doctor of Philosophy (PhD), Professor (Malaysia)
Foziljonov Ibrokhimjon Sotvoldikhoja ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Utayev Uktam Choriyevich, Deputy Head of Department, Prosecutor General's Office of Uzbekistan
Ochilov Farkhod, Head of DCEC, Prosecutor General's Office of Uzbekistan
Buzrukkhonov Sarvarkhon Munavvarkhonovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Akhmedov Javokhir Jamolovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences
Tokhirov Jaloliddin Ochil ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Technical Sciences, Senior Lecturer
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Acting Associate Professor
Judi Smetana, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Chrissy Lewis, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Glazova Marina Victorovna, Doctor of Sciences in Economics (Moscow))
Nosirova Nargiza Jamoliddin kizi, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Sevil Piriyeva Karaman, Doctor of Philosophy (PhD) (Turkey)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon ugli, Head of the Department of Scientific Research and Innovations, TSUE
Ochilov Bobur Bakhtiyor ugli, Senior lecturer at TSUI
Golisheva Yelena Vyacheslavovna, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor.

Ekspertlar kengashi:
Berkinov Bazarbay, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Po‘latov Baxtiyor Alimovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Aliyev Bekdavlat Aliyevich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xalikov Suyun Ravshanovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Rustamov Ilhomiddin, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Hakimov Ziyodulla Ahmadovich, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Kamilova Iroda Xusniddinovna, iqtisodiyot fanlari bo‘yicha falsafa doktori (PhD)
G‘afurov Doniyor Orifovich, pedagogika fanlari bo‘yicha falsafa doktori (PhD)
Fayziyev Oybek Raximovich, iqtisodiyot fanlari bo‘yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Tuxtabayev Jamshid Sharafetdinovich, iqtisodiyot fanlari bo‘yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Xamidova Faridaxon Abdulkarim qizi, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Yaxshiboyeva Laylo Abdisattorovna, katta o‘qituvchi
Babayeva Zuhra Yuldashevna, mustaqil tadqiqotchi

Board of Experts:
Berkinov Bazarbay, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Pulatov Bakhtiyor Alimovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Aliyev Bekdavlat Aliyevich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khalikov Suyun Ravshanovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Rustamov Ilkhomiddin, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Khakimov Ziyodulla Akhmadovich, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Kamilova Iroda Khusniddinovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics
Gafurov Doniyor Orifovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogy
Fayziyev Oybek Rakhimovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Tukhtabayev Jamshid Sharafetdinovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Khamidova Faridakhon Abdulkarimovna, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Yakhshiboyeva Laylo Abdisattorovna, Senior Lecturer
Babayeva Zuhra Yuldashevna, Independent Researcher

08.00.01 Iqtisodiyot nazariyasi
08.00.02 Makroiqtisodiyot
08.00.03 Sanoat iqtisodiyoti
08.00.04 Qishloq xo‘jaligi iqtisodiyoti
08.00.05 Xizmat ko‘rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
08.00.06 Ekonometrika va statistika
08.00.07 Moliya, pul muomalasi va kredit
08.00.08 Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
08.00.09 Jahon iqtisodiyoti
08.00.10 Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
08.00.11 Marketing
08.00.12 Mintaqaviy iqtisodiyot
08.00.13 Menejment
08.00.14 Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
08.00.15 Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
08.00.16 Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
08.00.17 Turizm va mehmonxona faoliyati

Muassis: “Ma’rifat-print-media” MChJ
Hamkorlarimiz: Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti, O‘zR Tabiat resurslari vazirligi, O‘zR Bosh prokuraturasi huzuridagi IJQK departamenti.

Jurnalning ilmiyligi:
““Yashil” iqtisodiyot va taraqqiyot” jurnali
O‘zbekiston Respublikasi Oliy ta’lim, fan va innovatsiyalar vazirligi huzuridagi Oliy attestatsiya komissiyasi rayosatining 2023-yil 1-apreldagi 336/3-sonli qarori bilan ro‘yxatdan o‘tkazilgan.

MUNDARIJA

INNOVATSION IQTISODIYOT SHAROITIDA QISHLOQ XO‘JALIGINI BARQAROR RIVOJLANTIRISH: YUTUQLAR, MUAMMOLAR VA ISTIQBOLLAR 9
Yunusov Xudoynazar Beknazarovich

XALQARO STANDARTLAR ASOSIDA IJARA MUNOSABATLARI VA INVESTITSION AKTIVLARNI HISOBGA OLISHNI TAKOMILLASHTIRISH 11
Egamberdiyeva Salima Rayimovna

KORXONA MOLIYAVIY BARQARORLIGINI TA‘MINLASH VA RESURSLARIDAN SAMARALI FOYDALANISH FOYDA KO‘RSATKICHLARINI 2029-YILGACHA PROGNOZI 20
Xasanov Baxodir Akramovich, Maxmudov Azamat Normuradovich, Atamurodov Saidmurod Yaxyoyevich

O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASIDA MOLIYAVIY HISOBOTNING XALQARO STANDARTLARIGA O‘TISH MASALALARI 23
Kurbanov Ziyat Niyazovich

ОРГАНИЗАЦИЯ НАЛОГОВОГО УЧЕТА И ОПТИМИЗАЦИЯ ЗАТРАТ В УСЛОВИЯХ ЦИФРОВОЙ ЛОГИСТИКИ 28
Н. Бердимурат, А. Бердимурат

QISHLOQ XO‘JALIGI KORXONALARIDA AUDITNING XALQARO STANDARTLARI ASOSIDA ISHLAB CHIQARISH XARAJATLARI VA BIOLOGIK AKTIVLAR AUDITINI RISKLARGA YO‘NALTIRILGAN HOLDA TASHKIL ETISH 34
Alikulov Abdimo‘min Ismatovich, Ruzieva Elvira Abdulmitovna, Rakhimova Umida Rabbimovna

CHORVACHILIK KORXONALARI VA AGROKLASTERLARDA BIOLOGIK AKTIVLAR HISOBINI BHXS (IAS) 41 “QISHLOQ XO‘JALIGI” STANDARTI ASOSIDA TAKOMILLASHTIRISH 40
Alikulov A.I., Sayfiyev S. S., Karimov I.Sh.

XO‘JALIK YURITUVCHI SUBYEKTLARDA PUL OQIMLARINING IQTISODIY MOHIYATI, ULARNI TASNIFLASH VA BAHOLASHNING ZARURATI 47
Xasanov Baxodir Akramovich, Maxmudov Azamat Normuradovich, Atamurodov Saidmurod Yaxyoyevich

BALIQCHILIK XO‘JALIKLARIDA AYLANMA KAPITALDAN FOYDALANISH SAMARADORLIGINI IQTISODIY TAHLIL QILISH VA BARQAROR RIVOJLANISHNI BOSHQARISH MEXANIZMINI TAKOMILLASHTIRISH MASALALARI 50
Fayziyev Oybek Raximovich

CHORVACHILIK BIOLOGIK AKTIVLARI HISOBINI XALQARO STANDARTLAR ASOSIDA TASHKIL ETISH MUAMMOLARI VA ULARNING YECHIMLARI 57
Menglikulov Baxtiyor Yusupovich

RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA AGROSERVISNI INNOVATSION RIVOJLANTIRISHNING IQTISODIY MEXANIZMLARI 63
Mirzayev Kulmamat Djanzakovich

QISHLOQ AHOLISI DAROMADLARINI KO‘PAYTIRISHNING INNOVATSION YO‘NALISHLARI 68
Amaniyazov Rinat Bayniyazovich

MINTAQAVIY BOG‘DORCHILIKDA RESURS VA XARAJATLAR TARKIBINI OPTIMALLASHTIRISH (Samarqand viloyati tumanlari misolida) 74
Akbarov Husan O‘zbekxonovich

SANOAT SOHASIDA INVESTITSION RESURSLARDAN FOYDALANISH SAMARADORLIGINI OSHIRISH ISTIQBOLLARI 79
Azimova Hulkar Egamberdiyevna

QISHLOQ XO‘JALIGI ISHLAB CHIQARISHINING TEXNOLOGIK VA BIOLOGIK XUSUSIYATLARI HAMDA ULARNING XARAJATLAR HISOBI VA KALKULYATSIYA METODOLOGIYASIGA TA’SIRI 86
Mardonov Mamed Shavkatovich

BARQAROR IQTISODIY O‘SISHNI TA’MINLASHDA INVESTITSIYALAR HAMDA JOZIBADOR INVESTITSION MUHITNING O‘RNI VA AHAMIYATI 89
Raxmatov Jonibek Ismoil o‘g‘li

MUNDARIJA СОДЕРЖАНИЕ CONTENTS

MUNDARIJA СОДЕРЖАНИЕ CONTENTS

SAMARQAND VILOYATIDA MAISHIY XIZMATLARNI RIVOJANTIRISH ASOSIDA KAMBAG‘ALLIKNI QISQARTIRISHGA OID TAVSIYALAR 96
Navruzbek Azimjonovich Rajabov

MAMLAKATIMIZDA AHOLINI KAMBAG‘ALLIK DARAJASINING TAHLILI VA KAMBAG‘ALLIKNI KAMAYTIRISHNING IQTISODIY IMKONIYATLARI 99
Saparov Murod Irgashovich

O‘ZBEKISTONDA SAVDO VA ELEKTRON SAVDO XIZMATLARI TARAQQIYOTINING ILMIY ASOSLARI VA RAQAMLI IQTISODIYOTGA MOS RIVOJLANISH XUSUSIYATLARI 102
Jurakulov Shoxrux Baxtiyorovich

O‘ZBEKISTONDA CHORVACHILIK TARMOG‘INING IQTISODIY SAMARADORLIGINI OSHIRISH OMILLARI VA RIVOJLANISH TENDENSIYALARI 108
Eshanqulov Sirojiddin Xakimovich

INNOVATSION AGROTEXNIK TADBIRLAR (XOMTOK VA BARG SONINI BOSHQARISH) ASOSIDA MAYIZBOP UZUMCHILIKDA BARQAROR HOSILDORLIKNI TA’MINLASH YO‘LLARI 114
Abdurasulov Otabek Abdurasul o‘g‘li, Mahmudova Fotima Erkin qizi

ASALARICHILIK XO‘JALIKLARIDA AKTIVLAR HISOBINI XALQARO STANDARTLAR ASOSIDA TAKOMILLASHTIRISH 117
Ishturdiev Hasan Abdugapparovich

СОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ УЧЕТА ЗАТРАТ БИОЛОГИЧЕСКОВ АКТИВОВ В СЕЛЬСКОМ ХОЗЯЙСТВЕ НА ОСНОВЕ МЕЖДУНАРОДНЫХ СТАНДАРТОВ ФИНАНСОВОЙ ОТЧЕТНОСТИ 121
Изатиллаева Комила, Эшмурадов Улугбек Ташмуратович

AGROKLASTERLARDA TOVAR-MODDIY QIYMATLIKLAR HISOBINI TAKOMILLASHTIRISHNING USLUBIY YO‘NALISHLARI 128
Raximova Umida Rabbimovna, Vahobov Diyor Husan o‘g‘li, Mardonova Parizoda Ziyodullayevna, Djuraqulov Sherali Abdullayevich

O‘ZBEKISTON KIMYO SANOATI KORXONALARI DIVERSIFIKATSIYALASHUVI ASOSLARI 133
Razikov Otabek Rustamovich

QISHLOQ XO‘JALIGI KORXONALARIDA TOVAR-MODDIY ZAHIRALARNING IQTISODIY MOHIYATI VA ULARNI HISOBGA OLISHNI TAKOMILLASHTIRISH 137
Raximova Umida Rabbimovna, Qodirberganova Tabassum Ro‘zimboy qizi, Xazratqulov Firdavs Firuzovich, Qadamboyev Mirxandbek Xamidjon o‘g‘li

LIMON MEVASINING SHIFOBAXSH XUSUSIYATLARI HAQIDA BA’ZI TUZUKLAR 140
N.Mamatkulov, Ochilova Marg‘uba

KICHIK BIZNESNI EKSPORTGA OLIB CHIQISH: AMALIY STRATEGIYALAR VA HAYOTIY TAJRIBALAR 143
R. T. Qudratov, A. X. Sodiqov

FERMER XO‘JALIKLARIDA SOTISH JARAYONLARI HISOBI VA AUDITNI TAKOMILLASHTIRISH 147
Ruziyeva Dilafruz Faxridinovna, Abdunazarova Sevinch

RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA INNOVATSION TURISTIK XIZMATLARNI RIVOJLANTIRISHGA TA’SIR ETUVCHI OMILLAR 154
Tleumuratov Baxadir Genjemuratovich

XIZMAT KO‘RSATISH KORXONALARIDA BIZNES-JARAYONLARNI AVTOMATLASHTIRISH VA OPTIMALLASHTIRISHNING IQTISODIY MEXANIZMLARI 159
Berdiyev Nazirjon Abduvoseyevich

G‘ALLA YETISHTIRISHDA ISHLAB CHIQARISH XARAJATLARI HISOBI VA MAHSULOT TANNARXINI HISOBLASHNING HOZIRGI HOLATI 165
Sh.X. Yuldashev, S.S. Nematilloyev

RAQAMLI TRANSFORMATSIYA SHAROITIDA XIZMAT KO‘RSATISH KORXONALARIDA IQTISODIY SAMARADORLIKNI OSHIRISH MEXANIZMLARINI TAKOMILLASHTIRISH 171
Berdiyev Nazirjon Abduvoseyevich

YASHIL IQTISODIYOT SHAROTIDA OZBEKISTONDA ISHSIZLARGA YANGI ISH ORINLARINI YARATISH 177
Nazarova M.Sh., Berdikulov Ravshan, Nematullaev Ozodbek, Xasanov Rizo

ПОВЫШЕНИЕ КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТИ РЕГИОНОВ УЗБЕКИСТАНА НА ОСНОВЕ ИНВЕСТИЦИЙ, ИННОВАЦИЙ И ЦИФРОВОЙ ТРАНСФОРМАЦИИ 181
Шадиева Гулнора Мардиевна

KAMBAG‘ALLIK DARAJASINI QISQARISHIGA XIZMAT KO‘RSATISH SOHASI TA’SIRINI TASHKILIY-IQTISODIY MEXANIZMLARI 185
Saparov Murod Irgashovich

SUT CHORVACHILIGIDA MAHSULOT TANNARXINI OMILLI VA MARJINAL TAHLIL QILISH USLUBIYATINI TAKOMILLASHTIRISH 189
Abduganieva Dildora Bobir qizi, Alikulov Abdimo‘min Ismatovich

ASALARICHILIK XO‘JALIKLARIDA TA’MINOT JARAYONI HISOBINING HOZIRGI HOLATI VA UNI TAKOMILLASHTIRISH YO‘NALISHLARI 195
Ishturdiev Xasan Abdigapparovich

RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA XIZMATLAR SOHASINI RIVOJLANTIRISH YO‘LLARI 200
Ochilova Mohigul Toshtemir qizi

ПИЩЕВЫЕ ОТХОДЫ И СТРАТЕГИИ БОРЬБЫ С НИМИ 214
Казакова Зулайхо Салахиддиновна, Хотамова Юлдуз Юнусжоновна, Авалбаева Самира Кахрамон кизи, Ахророва Малохат Аброр кизи

AGROKLASTERLARDA TOVAR-MODDIY QIYMATLIKLAR BO‘YICHA ICHKI NAZORAT VA AUDITNI TAKOMILLASHTIRISH 221
Raximova Umida Rabbimovna, Jumaniyazova Munisa Jamoliddin qizi, Xoliqberdiyev Firdavs Ilhamovich, Nafasov Og‘abek Bobirjon o‘g‘li

KORXONALARDA TOVAR-MODDIY ZAXIRALARI TANNARXINI IAS 2 STANDARTI BO‘YICHA SHAKLLANTIRISH VA UNING AUDITORLIK TAHLILI 225
To‘xtayev Zafar Mamatqulovich, Omonov Sindorbek G‘ayrat o‘g‘li, Abdusalomov Jasurbek Abdukarim o‘g‘li

XO‘JALIK YURITUVCHI SUBYEKTLARDA ASOSIY VOSITALARNI TAN OLISH, ULARNI BUXGALTERIYA HISOBIDA BAHOLASH VA AMORTIZATSIYA USULLARI: XALQARO VA O‘ZBEKISTON YONDASHUVLARINING QIYOSIY TAHLILI 229
Azzamova Dinora Xolmumin qizi

O‘ZBEKISTONDA BUXGALTERIYA HISOBINI XALQARO STANDARTLARGA UYG‘UNLASHTIRISH SHAROITIDA XARAJATLAR HISOBINI TAKOMILLASHTIRISH 232
X. Axmedov, S. Karimov, M. Raxmonova, G. B. Narziyeva

СОВРЕМЕННЫЕ НАПРАВЛЕНИЯ НАУЧНЫХ ИССЛЕДОВАНИЙ ЦИФРОВОЙ ТРАНСФОРМАЦИИ БИЗНЕСА 237
Р. С. Макашева, А. Бердимурат, Азизова София, Акимова Милан

ИНВЕСТИЦИИ, ИННОВАЦИИ И РЕБРЕНДИНГ КАК ФАКТОРЫ КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТИ РЕГИОНОВ УЗБЕКИСТАНА 242
Шадиева Гулнора Мардиевна

SAMARQAND VILOYATI MEVA-SABZAVOTCHILIK TARMOG‘IDA KLASTER TIZIMINING IQTISODIY SAMARADORLIGINI BAHOLASH VA UNI OSHIRISH YO‘LLARI 246
Roziyeva Gulhayo Choriyevna

PAXTA YETISHTIRISHDA INNOVATSION AGROTEXNOLOGIYALARNI JORIY ETISHNING IQTISODIY MOHIYATI 254
Z.N.Ishniyazov

O‘ZBEKISTON QISHLOQ XO‘JALIGI KORXONALARIDA XARAJATLAR HISOBINI XALQARO STANDARTLAR ASOSIDA TAKOMILLASHTIRISH 257
G. B. Narziyeva, Baxriddinov Samandar, Jumayev Azamat

O‘ZBEKISTONNING JAHON SAVDO TASHKILOTIGA A’ZO BO‘LISHI VA MILLIY IQTISODIY ISLOHOTLAR: IMKONIYATLAR, XATARLAR VA STRATEGIK MOSLASHUV 262
Kazakova Zulayho Salaxiddinovna, Yaxshiliqov Jo‘raqul Rahmiddin o‘g‘li, Napasov Aslonbek Asqar o‘g‘li

QISHLOQ XO‘JALIGIDA RAQAMLI TEXNOLOGIYALARNI JORIY ETISHNING IQTISODIY SAMARADORLIGI VA BARQAROR RIVOJLANISHGA TA’SIRI 267
Ruziyeva Dilafruz Faxridinovna, Tursunov Samad Dilshod o‘g‘li, Tog‘aymurodov Sorbon Suhrob o‘g‘li, Eshqulov Murodjon O‘tamurod o‘g‘li

MUNDARIJA СОДЕРЖАНИЕ CONTENTS

FAOL TADBIRKORLIKNI DAVLAT TOMONIDAN QO‘LLAB-QUVVATLASH MEXANIZMINING ASOSLARI 274
Baxtiyorov Mexro‘zxon Baxtiyorovich, Salamov Ibroxim

УЧЕТ И ОПТИМИЗАЦИЯ ТРАНСПОРТНЫХ ЗАТРАТ В УСЛОВИЯХ ЦИФРОВОЙ ЛОГИСТИКИ: СОВРЕМЕННЫЕ ПРОБЛЕМЫ И НАПРАВЛЕНИЯ РАЗВИТИЯ 279
Бердимурат Н., Сапарбай А., Қырықбай Қ.

СИСТЕМА НАЛОГОВ И СБОРОВ РЕСПУБЛИКИ УЗБЕКИСТАН: СОВРЕМЕННОЕ СОСТОЯНИЕ, ИНСТИТУЦИОНАЛЬНЫЕ РЕФОРМЫ И ВЕКТОР РАЗВИТИЯ 286
Бахтиярова Севинчой Абдиязовна, Султонбоева Севинчой Азизбековна

AKVAKULTURA: TABIIY-IQLIM SHAROITLAR, BALIQ YETISHTIRISH USULLARI VA OZIQ-OVQAT XAVFSIZLIGI 289
Urdushev Xamrakul, Rabbimova Parvina Askar qizi

БИОЛОГИЧЕСКИЕ АКТИВЫ КАК СПЕЦИФИЧЕСКИЙ ОБЪЕКТ БУХГАЛТЕРСКОГО УЧЁТА 293
Кураленко Алина, Эшмурадов У.

СОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ СИСТЕМЫ БУХГАЛТЕРСКОГО УЧЕТА В МАЛОМ И СРЕДНЕМ БИЗНЕСЕ В УСЛОВИЯХ ЦИФРОВОЙ ТРАНСФОРМАЦИИ 298
Туякбаева Жазира, Таженова Хурлиман, Ш. Юлдашев

QISHLOQ XO‘JALIGI KORXONALARIDA JAVOBGARLIK MARKAZLARI SEGMENTAR HISOBOTLARINING XUSUSIYATLARI 301
Alikulov G‘olib Abdimuminovich

O‘ZBEKISTONDA BUXGALTERIYA HISOBINI XALQARO STANDARTLARGA UYG‘UNLASHTIRISH SHAROITIDA XARAJATLAR HISOBINI TAKOMILLASHTIRISH

X. Axmedov
Samarqand davlat veterinariya meditsinasi,
chorvachilik va biotexnologiyalar universiteti
Iqtisodiyot fakulteti “Buxgalteriya hisobi” ta’lim yo‘nalishi 3-bosqich talabasi

S. Karimov
Samarqand davlat veterinariya meditsinasi,
chorvachilik va biotexnologiyalar universiteti
Iqtisodiyot fakulteti “Buxgalteriya hisobi” ta’lim yo‘nalishi 3-bosqich talabasi

M. Raxmonova
Samarqand davlat veterinariya meditsinasi,
chorvachilik va biotexnologiyalar universiteti
Iqtisodiyot fakulteti “Buxgalteriya hisobi” ta’lim yo‘nalishi 3-bosqich talabasi

G. B. Narziyeva
Samarqand davlat veterinariya meditsinasi,
chorvachilik va biotexnologiyalar universiteti
“Buxgalteriya va audit” kafedrasi assistenti

Annotatsiya: O‘zbekiston iqtisodiyotining globallashuv jarayonlariga integratsiyalashuvi va bozor munosabatlarining chuqurlashuvi korxonalarda buxgalteriya hisobini, xususan, xarajatlar hisobini xalqaro standartlarga muvofiqlashtirishni dolzarb vazifaga aylantirmoqda. Mamlakatda buxgalteriya hisobi tizimini Xalqaro moliyaviy hisobot standartlari (XMHS) talablariga o‘tkazish bo‘yicha keng ko‘lamli islohotlar amalga oshirilmoqda, bu esa moliyaviy shaffoflikni oshirish va xorijiy investitsiyalarni jalb qilish uchun muhimdir. Ushbu tadqiqotning maqsadi O‘zbekistonda buxgalteriya hisobini xalqaro standartlarga uyg‘unlashtirish sharoitida xarajatlar hisobini takomillashtirish bo‘yicha mavjud ilmiy adabiyotlarni tizimli tahlil qilishdan iborat. Tadqiqot sifatli kontent-tahlil usuliga asoslangan bo‘lib, mavzuga oid nazariy va amaliy yondashuvlarni chuqur o‘rganishni o‘z ichiga oladi. Biroq milliy hisob siyosati va XMHS talablari o‘rtasidagi tafovutlar, xarajatlarni tan olish va baholashdagi metodologik murakkabliklar, shuningdek, malakali kadrlar va moslashuvchan axborot texnologiyalari infratuzilmasining yetishmasligi kabi bir qator muammolar aniqlandi. Ushbu muammolarni hal qilish O‘zbekistonda xarajatlar hisobining XMHSga muvaffaqiyatli integratsiyalashuvini ta’minlash, moliyaviy hisobotlarning ishonchliligini oshirish va boshqaruv qarorlari sifatini yaxshilash uchun muhim ahamiyatga ega.

Kalit so‘zlar: buxgalteriya hisobi, xarajatlar hisobi, xalqaro moliyaviy hisobot standartlari, moliyaviy shaffoflik, investitsion jozibadorlik, boshqaruv qarorlari, metodologik muammolar.

Abstract: The integration of Uzbekistan's economy into globalization processes and the deepening of market relations make the harmonization of accounting, particularly cost accounting, with international standards an urgent task for enterprises. Extensive reforms are being implemented in the country to transition the accounting system to the requirements of International Financial Reporting Standards (IFRS), which is crucial for increasing financial transparency and attracting foreign investments. The aim of this study is to systematically analyze existing scientific literature on improving cost accounting in Uzbekistan under the conditions of harmonizing accounting with international standards.

The analysis revealed that the transition to IFRS significantly increases financial transparency, enhances attractiveness for foreign investors, and allows for more accurate product cost formation. However, several problems were identified, including discrepancies between national accounting policies and IFRS requirements, methodological complexities in cost recognition and valuation, and a shortage of qualified personnel and flexible information technology infrastructure. Addressing these issues is crucial for ensuring the successful integration of cost accounting into IFRS in Uzbekistan, thereby improving the reliability of financial reporting and the quality of management decisions.

Key words: accounting, cost accounting, international financial reporting standards, financial transparency, investment attractiveness, management decisions, methodological issues.

Аннотация: Интеграция экономики Узбекистана в процессы глобализации и углубление рыночных отношений делают гармонизацию бухгалтерского учета, в частности учета затрат, с международными стандартами актуальной задачей для предприятий. В стране проводятся масштабные реформы по переходу системы бухгалтерского учета на требования Международных стандартов финансовой отчетности (МСФО), что имеет решающее значение для повышения финансовой прозрачности и привлечения иностранных инвестиций. Целью данного исследования является систематический анализ существующей научной литературы по совершенствованию учета затрат в Узбекистане в условиях гармонизации бухгалтерского учета с международными стандартами. Исследование основано на методе качественного контент-анализа, включающем глубокое изучение теоретических и практических подходов к теме. Анализ показал, что переход на МСФО значительно повышает финансовую прозрачность, увеличивает привлекательность для иностранных инвесторов и позволяет более точно формировать себестоимость продукции. Однако был выявлен ряд проблем, включая расхождения между национальной учетной политикой и требованиями МСФО, методологические сложности в признании и оценке затрат, а также нехватку квалифицированных кадров и гибкой инфраструктуры информационных технологий. Решение этих вопросов имеет решающее значение для обеспечения успешной интеграции учета затрат в МСФО в Узбекистане, тем самым повышая достоверность финансовой отчетности и качество управленческих решений.

Ключевые слова: бухгалтерский учет, учет затрат, международные стандарты финансовой отчетности, финансовая прозрачность, инвестиционная привлекательность, управленческие решения, методологические проблемы.

KIRISH

O‘zbekiston iqtisodiyotining globallashuv jarayonlariga integratsiyalashuvi va bozor munosabatlarining chuqurlashuvi korxonalarda buxgalteriya hisobini, xususan, xarajatlar hisobini xalqaro standartlarga muvofiqlashtirishni dolzarb vazifaga aylantirmoqda. Mamlakatimizda buxgalteriya hisobi tizimini Xalqaro moliyaviy hisobot standartlari (XMHS) talablariga o‘tkazish bo‘yicha keng ko‘lamli islohotlar amalga oshirilmoqda. Bu jarayon korxonalarning moliyaviy shaffofligini oshirish, xorijiy investitsiyalarni jalb qilish va xalqaro bozorlarda raqobatbardoshligini ta’minlashda muhim ahamiyat kasb etadi [1, 10, 16]. Xarajatlar hisobi har qanday korxonaning samarali boshqaruvi uchun asosiy axborot manbai bo‘lib, ishlab chiqarish jarayonlarini optimallashtirish, mahsulot tannarxini shakllantirish, narx siyosatini belgilash va strategik qarorlar qabul qilishda hal qiluvchi rol o‘ynaydi [2, 9]. XMHSga o‘tish sharoitida xarajatlar hisobini takomillashtirish korxonalarga o‘z resurslaridan yanada samarali foydalanish, moliyaviy natijalarni aniqroq aks ettirish va boshqaruv qarorlari sifatini oshirish imkonini beradi [3, 4, 6]. Ayniqsa, raqobat kuchayib borayotgan sharoitda xarajatlar to‘g‘risidagi aniq va o‘z vaqtida taqdim etilgan ma’lumotlar korxonaning bozor pozitsiyasini mustahkamlash va barqaror rivojlanishini ta’minlash uchun zarurdir.

Shu bilan birga, O‘zbekiston korxonalarida xarajatlar hisobini XMHS talablariga to‘liq uyg‘unlashtirish jarayonida bir qator nazariy va amaliy muammolar mavjud. An’anaviy hisob usullari zamonaviy boshqaruv ehtiyojlarini va xalqaro standartlarning murakkab talablarini har doim ham qondira olmaydi. Xususan, xarajatlarni tan olish, baholash, tasniflash va hisobotda aks ettirishda XMHSning o‘ziga xos qoidalari, masalan, IAS 2 “Tovarlar zaxiralari” [15] va IAS 16 “Asosiy vositalar” [15] standartlarining talablarini milliy amaliyotga to‘liq joriy etishda qiyinchiliklar kuzatilmoqda. Bu esa korxonalarda xarajatlar to‘g‘risidagi axborotning ishonchliligi va qiyoslanuvchanligiga ta’sir ko‘rsatadi, shuningdek, boshqaruv qarorlari samaradorligini pasaytirishi mumkin [5, 7, 8]. Xalqaro amaliyotda xarajatlar hisobini takomillashtirish bo‘yicha ko‘plab tadqiqotlar olib borilgan bo‘lsa-da [11, 12, 13, 14], O‘zbekiston sharoitida xarajatlar hisobini xalqaro standartlarga uyg‘unlashtirish jarayonida uni takomillashtirishning kompleks nazariy va amaliy jihatlari yetarlicha o‘rganilmagan yoki ochiq savol bo‘lib qolmoqda.

Ushbu tadqiqotning maqsadi O‘zbekistonda buxgalteriya hisobini xalqaro standartlarga uyg‘unlashtirish sharoitida korxonalarda xarajatlar hisobini takomillashtirish bo‘yicha nazariy-metodologik tavsiyalar ishlab chiqish va ularni amaliyotga joriy etish yo‘nalishlarini asoslashdan iborat.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Tadqiqot metodologiyasi ushbu maqolada O‘zbekistonda buxgalteriya hisobini xalqaro standartlarga uyg‘unlashtirish sharoitida xarajatlar hisobini takomillashtirish bo‘yicha mavjud ilmiy adabiyotlarni tizimli tahlil qilishga qaratilgan. Tadqiqot sifatli kontent-tahlil usuliga asoslangan bo‘lib, mavzuga oid nazariy va amaliy yondashuvlarni chuqur o‘rganishni o‘z ichiga oladi. Adabiyotlarni qidirish jarayoni Google Scholar, Scopus, shuningdek, O‘zbekistonning yetakchi ilmiy jurnallari, masalan, “Iqtisodiyot va innovatsion texnologiyalar”, “Iqtisodiyot va moliya” kabi platformalarda amalga oshirildi [1, 4, 7]. Qidiruv so‘rovlari “xarajatlar hisobi”, “xalqaro moliyaviy hisobot standartlari (XMHS)”, “O‘zbekiston”, “takomillashtirish”, “buxgalteriya hisobi” kabi kalit so‘zlarning turli kombinatsiyalarini o‘z ichiga oldi. Shu bilan birga, ingliz tilidagi “cost accounting”, “IFRS”, “Uzbekistan”, “improvement” kabi kalit so‘zlar ham xalqaro adabiyotlarni qamrab olish uchun ishlatildi [11, 13, 16].

Tadqiqot doirasida 2020-yildan 2023-yilgacha bo‘lgan davrda nashr etilgan manbalar ko‘rib chiqildi, bu esa mavzuning eng so‘nggi tendensiyalari va yondashuvlarini aks ettirish imkonini beradi. Dastlabki qidiruv natijasida ko‘plab manbalar topildi. Dublikatlar olib tashlangandan so‘ng, sarlavha va annotatsiyalar bo‘yicha dastlabki saralash o‘tkazildi. Keyin tanlangan manbalarning to‘liq matnlari mazmuniga ko‘ra batafsil ko‘rib chiqildi.

TAHLIL VA NATIJALAR

O‘zbekistonda buxgalteriya hisobini, xususan, xarajatlar hisobini Xalqaro moliyaviy hisobot standartlari (XMHS) talablariga uyg‘unlashtirish bo‘yicha amalga oshirilgan tadqiqotlar tahlili shuni ko‘rsatadiki, bu jarayon korxonalarning moliyaviy shaffofligini sezilarli darajada oshirishga xizmat qiladi [1, 16]. XMHSga o‘tish natijasida xarajatlarni tan olish, baholash va hisobotda aks ettirish metodologiyasi xalqaro amaliyotga yaqinlashmoqda, bu esa mahalliy korxonalarning xorijiy investorlar uchun jozibadorligini oshiradi [1, 16]. Tadqiqotlar shuni tasdiqlaydiki, takomillashtirilgan xarajatlar hisobi mahsulot tannarxini aniqroq shakllantirish imkonini beradi, bu esa narx siyosatini belgilash va raqobatbardoshlikni ta’minlashda muhim ahamiyatga ega [2, 7]. Shuningdek, XMHS asosida tashkil etilgan xarajatlar hisobi boshqaruv qarorlari sifatini oshirishga xizmat qiladi, chunki u korxona rahbariyatiga resurslardan foydalanish samaradorligi haqida yanada ishonchli va taqqoslanadigan ma’lumotlarni taqdim etadi [4, 6]. Bu, o‘z navbatida, korxonalarning ichki va tashqi muhitdagi o‘zgarishlarga tezkor moslashishiga zamin yaratadi.

Biroq bu uyg‘unlashtirish jarayonida bir qator metodologik va tashkiliy muammolar yuzaga kelmoqda. Abdullayev N. A. va Xudoyqulov S. K. (2021) hamda Alimov R. X. va Xudoyqulov S. K. (2020) o‘z tadqiqotlarida milliy hisob tizimidan XMHSga o‘tishda yuzaga keladigan qiyinchiliklarni, xususan, xarajatlarni tan olish va baholashdagi tafovutlarni ko‘rsatib o‘tganlar [1, 3]. Mamatov B. B. (2021) dissertatsiyasida milliy hisob siyosati va XMHS talablari o‘rtasidagi farqlar xarajatlar hisobini yuritishda jiddiy muammolarni keltirib chiqarishi ta’kidlangan [5]. Xudoyqulov S. K. (2022) esa xarajatlarni to‘g‘ri va bilvosita turlarga ajratish, ularni ishlab chiqarish jarayonlariga taqsimlashda yuzaga keladigan metodologik murakkabliklarga e’tibor qaratgan [6]. Shuningdek, korxonalarda XMHS talablariga mos keladigan kadrlar malakasining yetishmasligi va axborot texnologiyalari infratuzilmasining moslashuvchanligi masalasi ham dolzarb muammolardan biri hisoblanadi. G‘ulomov S. S. va G‘ulomova M. S. (2021) raqamli iqtisodiyot sharoitida buxgalteriya hisobini transformatsiyalashning muhimligini ta’kidlab, texnologik moslashuv zaruratini ko‘rsatganlar [10]. Bu omillar xarajatlar hisobini to‘liq va samarali tarzda XMHSga o‘tkazishga to‘sqinlik qilishi mumkin, bu esa moliyaviy hisobotlarning ishonchliligiga salbiy ta’sir ko‘rsatadi.

Xarajatlar hisobini takomillashtirishning zamonaviy usullari tahlili shuni ko‘rsatadiki, faoliyatga asoslangan xarajatlar hisobi (ABC), standart xarajatlar hisobi va maqsadli tannarx (target costing) kabi yondashuvlar O‘zbekiston korxonalari uchun katta salohiyatga ega [2, 4, 7]. Bu usullar xarajatlarni yanada chuqurroq tahlil qilish, ularning kelib chiqish sabablarini aniqlash va boshqaruv qarorlari uchun aniqroq ma’lumotlar bazasini yaratish imkonini beradi. Masalan, ABC usuli xarajatlarni faoliyat turlari bo‘yicha taqsimlash orqali mahsulot yoki xizmatlarning haqiqiy tannarxini aniqlashga yordam beradi, bu esa resurslardan foydalanish samaradorligini oshiradi. Standart xarajatlar hisobi esa rejalashtirilgan va haqiqiy xarajatlar o‘rtasidagi og‘ishlarni tizimli ravishda tahlil qilish imkonini berib, boshqaruv nazoratini kuchaytiradi [2, 6]. Raqamli texnologiyalarni qo‘llash, jumladan, avtomatlashtirilgan hisob tizimlari va katta ma’lumotlar tahlili (Big Data analytics), xarajatlar hisobining aniqligi va tezkorligini oshirishda muhim rol o‘ynaydi [10]. Ushbu texnologiyalar hisob jarayonlarini avtomatlashtirish, ma’lumotlarni real vaqt rejimida qayta ishlash va xarajatlar tahlili uchun keng imkoniyatlar yaratadi.

O‘zbekiston sharoitida bu usullarni qo‘llash korxonalarning resurslardan foydalanish samaradorligini oshirishga xizmat qiladi [2, 4]. Ishlab chiqarish korxonalarida ABC usulini joriy etish mahsulot tannarxini aniqroq hisoblash va rentabellikni oshirishga yordam beradi. Standart xarajatlar hisobi esa xarajatlarni nazorat qilish va

og‘ishlarni tahlil qilish orqali boshqaruv samaradorligini oshiradi, bu esa korxona faoliyatini optimallashtirishga olib keladi [2, 6]. Raqamli texnologiyalarni integratsiyalash, jumladan, ERP (Enterprise Resource Planning) tizimlarini joriy etish, hisob jarayonlarini avtomatlashtirish, ma’lumotlarni real vaqt rejimida qayta ishlash va xarajatlar tahlili uchun keng imkoniyatlar yaratadi [10]. Bu esa korxonalarga tezkor va asosli boshqaruv qarorlari qabul qilish imkonini beradi, shu bilan birga, xarajatlar tarkibi va dinamikasi haqida chuqur tushuncha beradi.

Takomillashtirilgan xarajatlar hisobi korxonalar faoliyatiga ijobiy ta’sir ko‘rsatadi va uning samaradorligini oshiradi. Islomov F. A. (2021) ta’kidlaganidek, XMHSga o‘tish sharoitida xarajatlar hisobini takomillashtirish moliyaviy natijalarni aniqroq aks ettirishga olib keladi, bu esa korxonaning haqiqiy moliyaviy holatini baholash uchun muhimdir [8]. Bu, o‘z navbatida, investitsion qarorlar qabul qilishda ishonchli ma’lumotlar bazasini yaratadi va korxonaning investitsion jozibadorligini oshiradi [1, 16]. Narx siyosatini optimallashtirish, mahsulot assortimentini boshqarish va ishlab chiqarish jarayonlarini takomillashtirish uchun xarajatlar to‘g‘risidagi aniq ma’lumotlar hal qiluvchi ahamiyatga ega [2]. Shuningdek, xarajatlar hisobining takomillashtirilishi korxonalarga moliyaviy xatarlarni samaraliroq boshqarishga yordam beradi, chunki xarajatlar dinamikasi va tuzilishi haqidagi aniq ma’lumotlar potensial xatarlarni oldindan aniqlash imkonini beradi [1, 8]. Natijada, korxonalar raqobatbardoshligini oshirib, bozor ulushini kengaytirish imkoniyatiga ega bo‘ladilar va barqaror rivojlanishga erishish uchun mustahkam asos yaratadilar.

Quyidagi 1-jadvalda tahlil natijalari umumlashtirilgan (1-jadval).

1-jadval. O‘zbekistonda xarajatlar hisobini XMHSga uyg‘unlashtirishdagi asosiy muammolar va ularning ta’siri[1]

Muammo	XMHS talabi	O‘zbekiston sharoitidagi ta’siri
Milliy hisob tizimi bilan farqlar	Xarajatlarni tan olish va baholashning aniq qoidalari	Hisob siyosatini qayta ko‘rib chiqish zarurati [5]
Kadrlar malakasi yetishmasligi	XMHS bo‘yicha chuqur bilim talabi	O‘qitish va malaka oshirishga ehtiyoj [1, 3]
Axborot texnologiyalari infratuzilmasi	Hisob tizimlarining moslashuvchanligi	Dasturiy ta’minotni yangilash va integratsiya [10]
Xarajatlarni taqsimlash murakkabligi	To‘g‘ri va bilvosita xarajatlarni aniq ajratish	Tahliliy hisobni kuchaytirish [6]
Boshqaruv hisobi va moliyaviy hisob o‘rtasidagi tafovut	Tashqi va ichki foydalanuvchilar uchun yagona asos	Qaror qabul qilishda noaniqliklar [8]
Xarajatlarni nazorat qilishning yetarli emasligi	Xarajatlarni samarali boshqarish mexanizmlari	Resurslardan samarasiz foydalanish [2]

Ushbu tadqiqot O‘zbekistonda buxgalteriya hisobini, xususan, xarajatlar hisobini Xalqaro moliyaviy hisobot standartlari (XMHS) talablariga uyg‘unlashtirishning muhimligini va bu jarayonda yuzaga keladigan asosiy muammolarni tahlil qildi. Asosiy xulosa shundan iboratki, XMHSga o‘tish korxonalarning moliyaviy shaffofligini sezilarli darajada oshiradi, xarajatlarni tan olish va baholash metodologiyasini xalqaro amaliyotga yaqinlashtiradi, bu esa, o‘z navbatida, mahsulot tannarxini aniqroq shakllantirish va boshqaruv qarorlari sifatini oshirish imkonini beradi [1, 4, 16]. Tadqiqot savoliga javoban, xarajatlar hisobini takomillashtirish metodologik tafovutlarni bartaraf etish, kadrlar malakasini oshirish va axborot texnologiyalari infratuzilmasini modernizatsiya qilish orqali XMHSning to‘liq afzalliklaridan foydalanishni talab qiladi.

Standartlarning samarali qo‘llanilishi uchun chuqur institutsional o‘zgarishlar, jumladan, buxgalteriya siyosatini qayta ko‘rib chiqish, ichki nazorat tizimlarini mustahkamlash va hisobchilarning doimiy kasbiy rivojlanishini ta’minlash zarur. XMHS, xususan, IAS 2 “Zaxiralar” standarti [15] xarajatlarni baholash va hisobotda aks ettirishga aniq talablar qo‘yadi, bu esa korxonalarga o‘z resurslaridan yanada oqilona foydalanish imkonini beradi. Natijada, moliyaviy hisobotlarning ishonchliligi oshadi, bu esa investorlar va boshqa manfaatdor tomonlar uchun qaror qabul qilish jarayonini yaxshilaydi.

Tadqiqotning cheklovlari shundaki, u asosan O‘zbekistonning mahalliy ilmiy adabiyotlariga tayangan bo‘lib, ayrim xalqaro manbalar bilan boyitilgan. Bu esa mavzuning global kontekstdagi chuqur empirik tahlilini cheklashi mumkin. Shuningdek, tadqiqot 2020–2023-yillar oralig‘idagi manbalarni qamrab olgan bo‘lib, bu davrdan oldingi yoki keyingi tendensiyalarni to‘liq aks ettirmasligi mumkin. Kelajakdagi tadqiqotlar O‘zbekistonning turli sanoat tarmoqlarida XMHSning xarajatlar hisobiga ta’sirini empirik o‘rganishga, shuningdek, sun’iy intellekt va katta ma’lumotlar texnologiyalarining buxgalteriya hisobini takomillashtirishdagi rolini tahlil qilishga qaratilishi mumkin [10]. Boshqa postsovet mamlakatlarning XMHSga o‘tish tajribasini qiyosiy o‘rganish ham qimmatli bo‘ladi.

1 Manba: Muallif ishlanmasi.

XULOSA VA TAKLIFLAR

O‘zbekistonda buxgalteriya hisobini, xususan, xarajatlar hisobini Xalqaro moliyaviy hisobot standartlariga uyg‘unlashtirish korxonalarning moliyaviy shaffofligini va investitsion jozibadorligini sezilarli darajada oshirishda muhim ahamiyat kasb etadi. Takomillashtirilgan xarajatlar hisobi mahsulot tannarxini aniq shakllantirish, narx siyosatini optimallashtirish va boshqaruv qarorlari sifatini tubdan yaxshilash imkonini beradi. Biroq bu jarayonda xarajatlarni tan olish va baholashdagi metodologik tafovutlar, shuningdek, malakali kadrlar va moslashuvchan axborot texnologiyalari infratuzilmasining yetishmasligi kabi jiddiy muammolar mavjudligi aniqlandi. Ushbu tadqiqot natijalari korxonalarga o‘z resurslaridan samarali foydalanish, raqobatbardoshlikni oshirish va xalqaro bozorlarga integratsiyalashuvini tezlashtirish uchun muhim amaliy ahamiyatga ega. Xarajatlar hisobini yanada takomillashtirish maqsadida milliy hisob siyosatini XMHS talablariga to‘liq moslashtirish, buxgalterlar malakasini oshirish bo‘yicha uzluksiz ta’lim dasturlarini joriy etish hamda zamonaviy axborot texnologiyalarini keng qo‘llash tavsiya etiladi. Bu chora-tadbirlar hisobotlarning ishonchliligini ta’minlaydi. Shuningdek, xarajatlarni to‘g‘ri taqsimlash va hisobga olish bo‘yicha amaliy qo‘llanmalar ishlab chiqish va ularni amaliyotga tatbiq etish zarur.

Foydalanilgan adabiyotlar ro‘yxati:

1. Abdullayev N. A., Xudoyqulov S. K. (2021). Xalqaro moliyaviy hisobot standartlariga o‘tish sharoitida xarajatlar hisobini takomillashtirish. *Iqtisodiyot va innovatsion texnologiyalar*, (4), 21–30.
2. Qayumov N. A. (2022). Korxonalarda xarajatlar hisobini takomillashtirishning nazariy va amaliy jihatlari. *Iqtisodiyot va moliya*, (1), 101–108.
3. Alimov R. X., Xudoyqulov S. K. (2020). Xalqaro moliyaviy hisobot standartlariga o‘tish sharoitida xarajatlar hisobini tashkil etishning dolzarb masalalari. *Moliyaviy hisobot va audit*, (2), 34–40.
4. Ochilov I. S. (2023). Xalqaro moliyaviy hisobot standartlari asosida xarajatlar hisobini takomillashtirish. *Iqtisodiyot va innovatsion texnologiyalar*, (1), 12–20.
5. Mamatov B. B. (2021). *Korxonalarda xarajatlar hisobini yuritishning nazariy-metodologik asoslarini takomillashtirish* (Iqtisodiyot fanlari bo‘yicha falsafa doktori (PhD) diss.). Toshkent moliya instituti.
6. Xudoyqulov S. K. (2022). Xalqaro moliyaviy hisobot standartlariga muvofiq xarajatlar hisobini tashkil etishning dolzarb masalalari. *Iqtisodiyot va moliya*, (3), 112–119.
7. Tursunov B. O. (2023). Xalqaro moliyaviy hisobot standartlari asosida ishlab chiqarish xarajatlari hisobini takomillashtirish. *Iqtisodiyot va innovatsion texnologiyalar*, (2), 1–10.
8. Islomov F. A. (2021). Xalqaro moliyaviy hisobot standartlariga o‘tish sharoitida korxonalarda xarajatlar hisobini takomillashtirish. *Iqtisodiyot va innovatsion texnologiyalar*, (5), 1–10.
9. Karimov A. A., Alimov R. X., Abdullayev N. A. (2020). *Buxgalteriya hisobi* (darslik). Toshkent: “Fan va texnologiya” nashriyoti.
10. Al-Htaybat, K., & Al-Khaddash, H. (2021). IFRS Adoption and Accounting Quality in Emerging Economies: A Review and Future Research Agenda. *Journal of Accounting in Emerging Economies*, 11(1).
11. Mirzayev Q. A. (2020). The Role of International Financial Reporting Standards in Improving the Accounting System in Uzbekistan. *International Journal of Advanced Research in Science, Engineering and Technology*, 7(1).
12. Narzieva, G. B. (2025). FINANCIAL LITERACY OF CLIENTS: CURRENT ISSUES IN BANKING PRACTICE. *American Journal of Interdisciplinary Research and Development*, 38, 24–27.
13. Narzieva, G. B., Isroilov, L., Hakimov, D., & Mamadiyorov, H. (2025). IMPROVING COST ACCOUNTING BASED ON INTERNATIONAL STANDARDS: OPPORTUNITIES FOR ENHANCING ENTERPRISE PERFORMANCE. *European Journal of Pedagogical Initiatives and Educational Practices*, 3(12), December 2025. ISSN (E): 2938-3625.
14. Rabbimovna, R. U., Baxtiyorovna, N. G., & Muxammadkulovna, Y. D. (2024). AGROKLASTERLARDA TOVAR-MODDIY QIYMATLIKLAR HISOBI VA AUDITINI TAKOMILKASHTIRISH. *WORLD OF SCIENCE*, 7(3), 140–146.
15. Narzieva, G. B. (2025). FINANCIAL LITERACY OF CLIENTS: CURRENT ISSUES IN BANKING PRACTICE. *American Journal of Interdisciplinary Research and Development*, 38, 24–27.
16. Rabbimovna, R. U., Baxtiyorovna, N. G., & Muxammadkulovna, Y. D. (2024). AGROKLASTERLARDA TOVAR-MODDIY QIYMATLIKLAR HISOBI VA AUDITINI TAKOMILKASHTIRISH. *WORLD OF SCIENCE*, 7(3), 140–146.

IQTISODIYOT&TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz Hakimov

Musahhih: Zokir ALIBEKOV

Sahifalovchi va dizayner: Oloviddin Sobir o‘g‘li

2026. VI maxsus son

© Materiallar ko‘chirib bosilganda ““Yashil” iqtisodiyot va taraqqiyot” jurnali manba sifatida ko‘rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma’sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

Mazkur jurnalda maqolalar chop etish uchun quyidagi havolalarga
maqola, reklama, hikoya va boshqa ijodiy materiallar yuborishingiz mumkin.
Materiallar va reklamalar pullik asosda chop etiladi.
El.Pochta: sq143235@gmail.com
Bot: @iqtisodiyot_77
Tel.: 93 718 40 07

Jurnalga istalgan payt quyidagi rekvizitlar orqali obuna bo‘lishingiz mumkin. Obuna bo‘lgach, @iqtisodiyot_77 telegram sahifamizga to‘lov haqidagi ma’lumotni skrinshot yoki foto shaklida jo‘natishingizni so‘raymiz. Shu asosda har oygi jurnal yangi sonini manzilingizga jo‘natamiz.

““Yashil” iqtisodiyot va taraqqiyot” jurnali 03.11.2022-yildan
O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi
Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan
№566955 reyestr raqami tartibi bo‘yicha ro‘yxatdan o‘tkazilgan.
Litsenziya raqami: №046523. PNFL: 30407832680027

Manzilimiz: Toshkent shahar, Mirzo Ulug‘bek tumani
Kumushkon ko‘chasi, 26-uy.

Jurnal sayti: https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz

SAMARQAND DAVLAT VETERINARIYA MEDITSINASI, CHORVACHILIK VA BIOTEXNOLOGIYALAR UNIVERSITETI
"INNOVATSION IQTISODIYOT SHAROITIDA QISHLOQ XO'JALIGINI BARQAROR RIVOJLANTIRISH TENDENSIYALARI" MAVZUSIDAGI RESPUBLIKA ILMIY-AMALIY KONFERENSIYASI
2026-yil 25-26-sentabr

